

Kainuun rajavartiosto
Esikunta/Rajatoimisto

10.04.2013

1 (7)

Rajavartiolaitoksen esikunta

RVLE:n lausuntopyyntö 4026/00/14.3.2013

HALLITUKSEN ESITYSLUONNOS RAJAVARTIOINTIA KOSKEVAN LAINSÄÄDÄNNÖN SEKÄ ERÄIDEN SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Rajavyöhykettä koskevat säännökset

Rajavyöhyke

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään lisättäväksi rajavartiolaitain 49 §:än uusi 3 momentti, jonka mukaan maanomistaja tai maa-alueen haltija olisi velvollinen sallimaan valtion kustannuksella rajavyöhykkeen takarajan merkitsemisen maastoon sekä merkintöjen ylläpitämisen.

Merkinnät tehdään maa-alueella rajavyöhykkeestä ja rajavyöhykkeen takarajasta annetun valtioneuvoston asetuksen (653/2005) 3 §:n mukaan maalaamalla takarajalla oleviin puihin keltainen rengas tai kiinnittämällä niiden ympärille keltaisesta muovinauhasta rengas taikka pystyttämällä keltaiseksi maalattuja viittoja. Kainuun rajavartiostossa rajavyöhykkeen takarajan merkintä tehdään nykyisin pääasiassa kyllästetystä puusta valmistelluilla takarajatolpilla, joihin on kiinnitetty keltainen peltinen rengas. Vanhempia puihin kiinnitettyjä tai maalattuja merkintöjä on kuitenkin edelleen olemassa. Puihin ei kuitenkaan käytännössä enää maalata merkintöjä, vaan merkintä tehdään tällöin tarvittaessa muovinauhalla. Kainuun rajavartiosto esittää harkittavaksi, että hallituksen esitysluonnoksen perusteluita tarkennetaan rajavyöhykkeen takaraja kohdan osalta edellä mainitulla tavalla.

Rajavyöhykkeestä ja rajavyöhykkeen takarajasta annetun asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan vesialueella rajavyöhykkeen takaraja merkitään joko keltaisilla viitoilla tai keltaisilla poijuilla. Laajoilla vesistöillä voidaan takarajan kulku merkitä rannalle takarajan suuntaa osoittavilla linjataulupareilla.

Edellä esitetyn perusteella Kainuun rajavartiosto esittää harkittavaksi rajavartiolain 49 §:n uuden 3 momentin muotoilemista siten, että myös vesialueen omistaja tai haltija olisi velvollinen sallimaan rajavöhykkeen takarajan merkitsemisen vesialueella. Kainuun rajavartioston esittää myös 3 momenttiin vähäistä kielellistä tarkennusta siten, että maaston sijasta käytettäisiin termiä maa-alueella, koska rajavöhykkeen takarajan merkintöjä on myös esimerkiksi tiealueella. Muotoilu olisi myös yhtenevä edellä esitetyn vesialue termin kanssa. Vastaavaa muotoilua on käytetty esimerkiksi rajavartiolain 39 §:ssä.

Raja-aukko ja rajavöhykkeen kulku-ura

Hallituksen esityksessä rajavartiolaitosta ja rajavöhykettä koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 6/2005 vp, s. 128) todetaan, että raja-aukko on Suomen ja Venäjän välisellä rajalla yleensä metsään hakattu, kahdeksan tai kymmenen metrin levyinen alue, josta puolet ulottuu kummankin sopimuspuolen alueelle. Rajavartiolain 2 §:n 4 kohdan määritelmän mukaan rajakaistalla tarkoitetaan raja-aukon reunasta rajaviivan ulottuvaa aluetta. Suomen puolen rajakaista on siten raja-aukon Suomen puoleinen osuus.

Hallituksen esitysluonnoksen kohdassa raja-aukon ylläpito todetaan, että raja-aukko alkaa rajaviivasta. Edellä esitettyyn viitaten esitetään kyseinen virheellinen ilmaisu korjattavaksi.

Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osasto tiedusteli vuoden 2013 alussa hallintoyksiköiden arvioita rajavöhykkeeseen ja raja-aukkoon liittyvistä lainsäädännön muutostarpeista. Kainuun rajavartiosto esitti tässä yhteydessä rajavartiolakiin lisättäväksi säännöstä, jonka mukaan maanomistaja tai maa-alueen haltija olisi velvollinen sallimaan rajavöhykkeellä tai rajavöhykkeen takarajalla olevalla Rajavartiolaitoksen käyttämällä kulku-uralla olevien puiden ja muun kasvillisuuden raivaamisen sekä tarvittavien rakennelmien rakentamisen (esimerkiksi pitkostus, sillat, portaat). Esityksen yhteydessä Kainuun rajavartiosto totesi, että raja-aukon välittömässä läheisyydessä sekä rajavöhykkeen takarajalla kulkee koko matkalla Rajavartiolaitoksen rajojen valvonnassa käyttämä kulku-ura (yhteensä noin 800 km), joka mahdollistaa muun muassa moottorikelkalla liikkumisen. Kyseinen esitys on liitetty lähes sanatarkasti hallituksen esitysluonnokseen. Kainuun rajavartiosto haluaa tarkentaa, että sen esityksessä mainittu kulku-uran pituus tarkoittaa kulku-urien pituutta Kainuun rajavartioston toimialueella. Kainuun rajavartiosto esittää, että virheellinen pituustieto korjataan hallituksen esitysluonnokseen kohtaan raja-aukon ylläpito. Kainuun rajavartioston arvion mukaan Rajavartiolaitoksen käyttämien kulku-urien pituus koko itärajalla on vajaa 3 000 kilometriä.

Tekninen valvonta

Teknisen valvonnan asentaminen

Kainuun rajavartiosto esitti antamassaan lausunnossaan (KRE:n lausunto 5007/002011, rajavartiolainsäädännön vuoden 2005 kokonaisuudistuksen täytäntöönpanoa koskevan arvioinnin II vaihe, esiselvityshanke), että

Rajavartiolaitoksella tulisi olla mahdollisuus tilapäisesti asentaa siirrettävää teknistä valvontaa toisen kiinteistölle, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen tehtävän suorittamiseksi, ilman kiinteistön omistajan lupaa. Esitetyn laajan tulkinnan mukaan siirrettävä teknisen valvonnan asentaminen ilman maanomistajan lupaa voisi olla nykyisenkin lainsäädännön mukaan mahdollista rajavartiolain 39 §:n nojalla. Kainuun rajavartioston näkemyksen mukaan laaja tulkinta ei kuitenkaan ole mahdollinen, koska viranomaisen toimivaltuuksia on tulkittava suppeasti.

Rajavyöhyke Kainuussa (Suomussalmi, Kuhmo) on lähes yksinomaan valtion maata. Myös Koillismaalla (Kuusamo) suuri osa rajavyöhykkeestä on valtion maata. Toinen suuri maanomistaja Koillismaalla on Kuusamon yhteismetsä. Kuhmon eteläosassa suurimpana maanomistajana on metsähallituksen lisäksi Tornator Oy. Rajavyöhykkeen ulkopuolella on edellä mainittujen suurten maanomistajien lisäksi lukuisa määrä yksityisiä kiinteistön omistajia.

Teknisen valvonnan asentamisen mahdollistamiseksi Kainuun rajavartioston on tehnyt käyttöoikeussopimukset Metsähallituksen, Kuusamon yhteismetsän ja Tornator Oy:n kanssa. Sopimusten perusteella Kainuun rajavartiostolla on lupa asentaa korvauksetta tilapäisesti teknisen valvonnan laitteita kyseisten maanomistajien kiinteistöille. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaan ELY –keskus on antanut luvan laitteiden asentamiselle yleiselle tiealueelle. Sopimusten tarkoituksena on mahdollistaa lähinnä siirrettävien teknisten valvontalaitteiden käyttäminen.

Kainuun rajavartiosto on lisäksi sopinut rajavyöhykkeellä pysyvästi olevien teknisten valvontalaitteiden asentamisesta ja valvonnan suorittamisesta maanomistajien kanssa. Rajavyöhykkeen ulkopuolella tiealueella pysyvästi olevien teknisen valvontalaitteiden asentamiseen ja valvonnan suorittamiseen luvan on antanut ELY -keskus.

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään lisättäväksi rajavartiolain 29 §:än 1 momenttiin säännös, jonka mukaan teknistä valvontaa voidaan lyhytaikaisesti suorittaa ilman maanomistajan tai maa-alueen haltijan lupaa. Ottaen huomioon hallituksen esitysluonnoksessa esitetyt muutokset rajavartiolain 49 §:än ja uuden 50 a §:n Kainuun rajavartiosto esittää edellä todetun 29 §:n säännöksen muotoilemista siten, että teknistä valvontaa voidaan rajavyöhykkeellä ja lyhytaikaisesti rajavyöhykkeen ulkopuolella suorittaa ilman maanomistajan tai maa-alueen haltijan lupaa. Rajaturvallisuuden ylläpitäminen välttämättä edellyttää, että Rajavartiolaitoksella on oikeus pysyvästi asennettujen teknisen valvontalaitteiden avulla suorittaa valvontaa rajavyöhykkeellä, eikä valvonnan suorittamista voida tästä syystä jättää maanomistajan suostumuksen varaan. Teknistä valvontaa on välttämätöntä suorittaa esimerkiksi rajanylityspaikkojen lähialueilla eikä niille ole siten vaihtoehtoisia sijoituspaikkoja, mistä syystä pysyvästi sijoitettujen valvontalaitteiden asentamisen on oltava mahdollista ilman maanomistajan tai maa-alueen haltijan lupaa.

Teknisessä valvonnassa kertyvä äänen ja kuvan käyttäminen

Voimassa olevan lain 29 §:ssä säädetään rajanylityspaikalla suoritettavasta automaattisesta tunnistamisesta. Hallituksen esitysluonnoksessa säädettäisiin voimassa olevaa 29 §:ää vastaavasti 31 §:ssä rajanylityspaikan

teknisessä valvonnassa kertyvän kuvan ja äänen käyttämisestä. Pykälässä säädetään siitä, mihin edellä 29 §:ssä tarkoitettua teknisen valvonnan kuvaa ja ääntä voidaan käyttää. Perusteluin mukaan, kuten nykyisinkin, säännös koskisi ainoastaan rajanylityspaikalla kertyvää teknisen valvonnan kuvaa ja ääntä.

Ehdotetun säännöksen mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus käyttää rajanylityspaikalla teknisessä valvonnassa kertyvää kuvaa ja ääntä henkilöiden automaattiseen tunnistamiseen, toimivaltaisen viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan haastettavien, kiinniotettavien, pidätettävien, säilöön otettavien, vangittavien tai viranomaisten seurantaan otettavien henkilöiden tunnistamiseksi.

Rajavartiolaitoksella on suunnitelmia kehittää rajojen valvontaan liittyvää teknistä valvontaa esimerkiksi siten, että tekninen valvonta sisältäisi ajoneuvojen rekisterikilpien tunnistusjärjestelmän. Kainuun rajavartiosto esittää harkittavaksi, edellä todetun johdosta, tulisiko esitettyä 31 § muuttaa siten, että teknisessä valvonnassa kertyvän kuvan ja äänen käyttämistä ei rajattaisi ainoastaan rajanylityspaikalle.

Toimivaltuussäännökset

Ampuma-aseen käyttö

Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään lisättäväksi rajavartiolain 35 c §:n säännös ampuma-aseen käytöstä. Pykälän 3 momentissa on lueteltu virkamiehet joilla on Rajavartiolaitoksessa oikeus päättää ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta. Hallintoyksiköissä kyseisiä virkamiehiä olisivat rajavartioston komentaja ja apulaiskomentaja, rajatoimiston päällikkö ja vähintään esiupseerin virassa palveleva rajavartiomies. Esitetty rajavartiolain 35 c §:n säännös vastaisi asiallisesti poliisilain 2 luvun 19 §:n 3 momenttia. Sen mukaan ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää päällystöön kuuluva poliisimies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista. Päällystöön kuuluvat poliisimiehet on todettu poliisiasetuksen (1112/1995) 1 §:ssä. Poliisiasetuksen mukaan yleisjohtajan tulee olla päällystöön kuuluva poliisimies, joka vastaa toimialueensa kenttätoiminnan operatiivisesta johtamisesta työvuoronsa aikana.

Rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (651/2005) 53 §:n (1354/2010) mukaan vartiostossa tulee olla yleisjohtajaksi määrätty rajavartiomies, joka vastaa kenttätoiminnan operatiivisesta johtamisesta työvuoronsa aikana. Rajavartiolaitoksessa ei ole asetustasolla poliisia vastaavasti tarkemmin määritetty yleisjohtajina toimivien virkamiesten kelpoisuusvaatimuksia.

Rajavartiolaitoksen esikunnan käskyn 601/40/15.10.2012 (Rajavartiolaitoksen operatiivisen kenttätoiminnan johtamis- ja koulutusjärjestelmä) mukaan vartioston komentaja määrää yleisjohtajina toimivat virkamiehet. Yleisjohtajan tulee olla vähintään kapteenin arvoinen rajavartiomies, suorittanut yleis- ja kenttäjohtokurssin ja omata riittävä kokemus rajavalvonnan johtamisesta. Kainuun rajavartiostossa toimii yleisjohtajina nuoremman upseerin ja esiupseerin virassa olevia muut

asetetut vaatimukset täyttäviä rajavartiomiehiä. Kainuun rajavartiostolla ei ole asettaa yleisjohtajaksi aina vähintään esipuseerin virassa olevia rajavartiomiehiä. Rajavartiolaitoksen esikunnan määräyksen 98/44/14.5.2008 (Rajavartiolianteiden hallinta Rajavartiolaitoksessa) mukaan yleisjohtaja muun muassa hyväksyy tarvittavat toimintalinjat ja voimankäyttöohjeet (ml. ohjeet ampuma-aseen käytöstä) kenttäjohtajan esityksestä. Rajavartiolaitoksen kenttätöiminnan operatiivisen johtamisen kannalta on välttämätöntä, että yleisjohtajiksi määrättyillä virkamiehillä on toimivaltuudet suorittaa yleisjohtajalle kuuluvat tehtävät

Edellä esitetyn perusteella Kainuun rajavartiosto esittää, että esitettyä rajavartiolain 35 c §:n 3 momenttia muutetaan siten, että oikeus päättää ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta on myös yleisjohtajan tehtävään määrättyllä vähintään kapteenin arvoisella rajavartiomiehellä.

Rikosten ennalta estäminen ja selvittäminen

Kainuun rajavartioston esitykset rikostorjuntaa koskevilta osin ovat pääsääntöisesti huomioitu sellaisinaan.

Ohjatun tietolähteen käytölle törkeän metsästysrikoksen ja törkeän laittoman saaliin kätkemisrikoksen tutkinnassa olisi selkeä tarve myös rajavartiolaitoksen tutkimissa jutuissa. Usein näiden rikosten tutkinnassa on mukana henkilö, joka haluaa edesauttaa ja kertoa rikoksen selvittämistä (43 a §).

Edelleen 43 a §:n 3 momentin osalta jää tulkinnanvaraiseksi muun esitutkintaviranomaisen johdossa tapahtuvaan esitutkintaan (yhteinen tutkintaryhmä) osallistuttaessa oikeus telekuuntelun suorittamiseen rikoksissa, joihin liittyy myös muita kuin rajavartiolaitoksen tutkittavaksi säädettyjä rikoksia, esimerkiksi huumausainerikos. Tämä vaikeuttaa resurssien tehokasta käyttöä, jos kuuntelun joutuu tekemään pelkästään poliisi. Pykälässä on säädetty oikeus pelkästään tietojen käsittelyyn.

Rajavartiomies

Voimassa olevan rajavartiolain 15 §:n 1 momentin mukaan rajavartiomies on rajavartiolaitoksen virkamies, joka on saanut valtioneuvoston asetuksella säädettyä rajavartiomiehen koulutuksen ja jonka asianomaisen hallintoyksikön päällikkö on määrännyt rajavartiomieheksi.

Rajavartiolain kyseinen säännös aiheuttaa käytännössä sen, että aina kun virkamies siirretään tai hän siirtyy toiseen hallintoyksikköön, hänet tulee uudelleen määrätä rajavartiomieheksi. Menettely ei Kainuun rajavartioston näkemyksen mukaan ole virkamiehen palvelussuhteen hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen.

Poliisiasetuksen (1112/1995) 1 §:ssä on määrätty ne tehtävät ja virat, joissa toimivat ja palvelevat ovat poliisimiehiä. Näin ollen määräystä poliisimieheksi ei erikseen tarvitse antaa tai, että poliisi tulisi aina uudelleen määrätä poliisimieheksi hänen siirtyessään toiseen poliisilaitokseen

Rajavartiolaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (651/2005) 46 §:n (1128/2009) mukaan rajavartiolaitoksen päällikön, rajavartiolaitoksen apulaispäällikön, rajavartiolaitoksen esikunnan osastopäällikön ja oikeudellisen osaston apulaisosastopäällikön sekä hallintoyksiköiden päällikön tehtävissä toimivat virkamiehet ovat ilman erillistä määräystä rajavartiomiehiä.

Voimassa olevan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 9 §:n 1 momentin mukaan rajavartiolaitoksessa on upseerin, erikoisupseerin, opistoupseerin, merivartijan ja rajavartijan sotilasvirkoja. Rajavartiolaitoksessa voi lisäksi olla muita virkoja sekä määräaikaissä virkasuhteessa olevaa henkilökuntaa. Kainuun rajavartiosto esittää, että edellä mainittua rajavartiolaitoksesta annettua valtioneuvoston asetuksen 46 §:ä muutettaisiin siten, että upseerin, opistoupseerin, merivartijan tai rajavartijan virassa oleva virkamies olisi myös rajavartiomies ilman eri määräystä tai vaihtoehtoisesti säännös uudistettaisiin poliisiasetuksen 1 §:n säännöstä vastaavaksi.

Muuta huomioitavaa

Ulkomaalaislain (301/2004) 3 §:n 21 kohdan mukaan rajatarkastusviranomaisella tarkoitetaan rajavartiolaista ja muuta viranomaista, jolla on oikeus rajavartiolaissa (578/2005) tarkoitetun rajatarkastuksen tekemiseen (21.7.2006/619).

Ulkomaalaislain viittaus rajavartiolain rajatarkastuksen määritelmään sisältää viittauksen kumottuun säädökseen. Rajatarkastuksen määritelmä poistettiin rajavartiolaista 4.6.2010 annetulla lailla rajavartiolain muuttamisesta (478/4.6.2010). Rajatarkastuksen määritelmä poistettiin LRVL:sta, koska Schengenin rajasäännöstö sisältää rajatarkastuksen määritelmän. Kainuun rajavartiosto esittää ulkomaalaislain viittaussäännöksen tarkistamista.

Rikoslain (39/19.12.1889) 17 luvun 7 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan, joka luvattomasti oleskelee tai liikkuu tai ryhtyy rajavyöhykealueilla (403/1947) kiellettyyn toimeen rajavyöhykkeellä, on tuomittava valtionrajarikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Rikoslain viittaus rajavyöhykelakiin sisältää viittauksen kumottuun säädökseen. Vuonna 2005 annetulla rajavartiolailla kumottiin 17. päivänä toukokuuta 1947 annettu rajavyöhykelaki. Kainuun rajavartiosto esittää, kuten aiemminkin, rikoslain viittaussäännöksen tarkistamista.

Hallituksen esitysluonnoksessa rajavartiolain 3 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa korostetaan, ettei rajavartiolain 1 § ole toimivaltuussäännös. Kyseisessä kohdassa on perusteluissa pykälän osalta kirjoitusvirhe.

Hallituksen esitysluonnoksessa rajavartiolain 77 b §:n 1 momentissa viitataan rajavartiolain 79 a §:än, Viittauksen tulisi olla 77 a §:än.

Komentaja
Eversti

Ismo Kurki

Rajatoimiston päällikön sij.
Majuri

Esa Piiponniemi

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asiankäsittelyjärjestelmässä. Rajavartiolaitos 10.04.2013 klo 10.50. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

TIEDOKSI

Kuusamon rajavartioasema
Kortesalmen rajavartioasema
Suomussalmen rajavartioasema
Vartiuksen rajavartioasema
Kuhmon rajavartioasema
Rajatoimisto
Tekninen toimisto
Henkilöstötoimisto
Komentaja
Apulaiskomentaja